

Teresa Drozdek-Małołepsza
AKADEMIA IM. JANA DŁUGOSZA W CZĘSTOCHOWIE

SPORT Kobiet W POLSCE W ŚWIELE „PRZEGLĄDU SPORTOWEGO” (1938)

Cel badań. W latach 1921–1939 w Polsce ukazywał się „Przegląd Sportowy”, który poświęcony był bieżącym wydarzeniom sportowym w Polsce i za granicą. Przybliżał także różne aspekty ruchu sportowego kobiet. Celem badań było przedstawienie rozwoju sportu kobiet w Polsce w roku 1938, w oparciu o kwerendę „Przeglądu Sportowego” (z 1938 r.).

Materiał i metody. Materiał źródłowy stanowił „Przegląd Sportowy” w odniesieniu do rocznika 1938. Zastosowano metodę analizy źródeł historycznych, indukcji, dedukcji, syntezy oraz porównawczą. **Wyniki.** Poprzez doniesienia dotyczące uwarunkowań sportu kobiet, współzawodnictwa sportowego na arenie regionalnej, ogólnopolskiej, międzynarodowej i osiągnięć sportowych pań, „Przegląd Sportowy” upowszechniał sport kobiet. Kobiety działały w strukturach organizacyjnych sportu w Polsce, pełniły rolę trenerek oraz instruktoerek wychowania fizycznego. Największe sukcesy sportowe na arenie międzynarodowej w 1938 r. Polki odnosiły w grach sportowych, lekkoatletyce, łożnictwie, tenisie. Do najlepszych zawodniczek polskich w tym okresie należały: S. Walasiewicz, J. Kurkowska-Spychajowa, J. Jędrzejowska. **Wnioski.** „Przegląd Sportowy” stanowi wartościowy materiał źródłowy, wzbogacający wiedzę z zakresu sportu kobiet w Polsce w okresie międzywojennym. W niniejszej pracy poruszono problematykę sportu kobiet w Polsce w odniesieniu do 1938 r.

Słowa kluczowe: kobiety, sport, „Przegląd Sportowy”, Polska, 1938

WPROWADZENIE

„Przegląd Sportowy” był gazetą sportową o zasięgu ogólnopolskim. Ukazywał się w latach 1921–1939. Pierwszy numer został wydany 21 maja 1921 r. w Krakowie. Od 1925 r. „Przegląd Sportowy” ukazywał się w Warszawie. Założony został jako tygodnik, a od 1929 r. był wydawany dwa razy w tygodniu. Stanowił oficjalny organ prasowy Polskich Związków Sportowych. „Przegląd Sportowy” poświęcony był bieżącym wydarzeniom sportowym w Polsce i za granicą. Przybliżał także różne aspekty ruchu sportowego kobiet. Pełnił między innymi rolę informacyjną, promocyjną i propagującą sport kobiet w Polsce. Objętość tego bogato ilustrowanego pisma wynosiła zazwyczaj 6 stron. W 1938 r. ukazało się 105 numerów „Przeglądu Sportowego”.

W odniesieniu do piśmiennictwa dotyczącego rozwoju sportu kobiet w II Rzeczypospolitej największe znaczenie poznawcze mają prace Drozdek-Małołepszej (2005, 2009, 2011, 2012) i Rotkiewicz (1979). Warto nadmienić, iż publikacje podejmujące proble-

matykę sportu kobiet w Polsce w okresie międzywojennym nie uwzględniają w sposób szczegółowy kwerendy „Przeglądu Sportowego”. Z zakresu sportu kobiet w Polsce w świetle „Przeglądu Sportowego” zostało dotąd opublikowanych 15 prac, odnoszących się do okresu lat 1921–1936 i do 1939 r. Przygotowano pracę poruszającą problematykę sportu kobiet w Polsce w świetle „Przeglądu Sportowego” za 1937 r. (Drozdek-Małołepsza, 2013, 2014a, b, c, 2015a–f, 2016a–e).

CEL BADAŃ

Celem badań było przedstawienie rozwoju sportu kobiet w Polsce w roku 1938 w oparciu o kwerendę „Przeglądu Sportowego” (z 1938 r.).

Wysunięto następujące problemy badawcze:

1. W jakim zakresie „Przegląd Sportowy” z 1938 r. upowszechniał i propagował sport kobiet?

2. Jaki poziom sportowy prezentowały w tym okresie Polki na tle międzynarodowym?

MATERIAŁ I METODY

W badaniach zastosowano metodę analizy źródeł historycznych, indukcji, dedukcji, syntezy oraz metodę porównawczą. W zakresie badań źródłowych analizie poddano materiał pozyskany w ramach kwerendy „Przeglądu Sportowego” z 1938 r. Wykorzystano również literaturę tematyczną, ze szczególnym uwzględnieniem publikacji dotyczących sportu kobiet w Polsce na łamach „Przeglądu Sportowego” z lat 1921–1936 i 1939.

WYNIKI

Kobiety wchodziły w skład zarządów związków sportowych. Maria Podhorska-Okołów była członkiem zarządu Polskiego Związku Kajakowego (*Przegląd Sportowy* [PS], 1938, nr 15, s. 5). Funkcję przewodniczącej referatu kobiet w Polskim Związku Lekkiej Atletyki (PZLA) pełniła Helena Woynarowska (PS, 1938, nr 23, s. 4).

Sprawy aktywności sportowej kobiet były poruszane zarówno na forum międzynarodowym, jak i ogólnopolskim. W dniach 13–15 stycznia 1938 r. obradowała w Paryżu Komisja Europejskiego Związku Lekkoatletycznego (PS, 1938, nr 4, s. 2; PS, 1938, nr 5, s. 4). Poruszane zagadnienia obejmowały między innymi problematykę organizacji i programu mistrzostw Europy kobiet w lekkoatletyce w Wiedniu (1938). Polskim przedstawicielem na obradach komisji był kpt. Jerzy Misiński. We wrześniu 1938 r., podczas mistrzostw Europy w lekkoatletyce mężczyzn, obradowała Komisja Europejska Międzynarodowej Federacji Amatorskiej Lekkiej Atletyki (International Amateur Athletics Federation, IAAF). Wynikiem obrad była propozycja organizacji mistrzostw Europy w lekkoatletyce w 1942 r. wspólnie dla kobiet i mężczyzn w Warszawie (PS, 1938, nr 73, s. 3)¹.

Zagadnienia dotyczące lekkoatletycznych drużynowych mistrzostw Polski kobiet miały być tematem obrad Walnego Zjazdu PZLA, który planowano przeprowadzić w dniach 12–13 marca 1938 r. O ile przychylnie odno-

szono się do przywrócenia lekkoatletycznych drużynowych mistrzostw Polski mężczyzn, negatywne stanowisko zajęto wobec analogicznych rozgrywek kobiet. Zaznaczono, iż „Przeprowadzenie identycznej imprezy dla kobiet jest nonsensem. Na palcach jednej ręki policzyć można polskie kluby kobiece, które mogłyby wystawić do mistrzostw pełną drużynę, o poziomie choćby najniższym” (PS, 1938, nr 18, s. 4).

Podczas obrad Kongresu IAAF w Paryżu 24 lutego 1938 r. został zatwierdzony wynik uzyskany przez Stanisławę Walasiewicz w biegu na dystansie 50 m (6,3 s) jako rekord świata (PS, 1938, nr 18, s. 4)².

W zakresie szkolenia sportowego organizowano obozy sportowe. Tenisistki Jadwiga Jędrzejowska oraz Gertruda Volcmer-Jacobson przed meczem Polska–Niemcy uczestniczyły w kwietniu w 1938 r. w obozie treningowym w Warszawie. Trenerem tenisistów był Jaśnikowski (PS, 1938, nr 29, s. 3). W sierpniu 1938 r. w celu przygotowania się do meczu lekkoatletycznego Polska–Niemcy kobiety uczestniczyły w zorganizowanym w Bydgoszczy przez PZLA kondycyjnym obozie przygotowawczym. Jego kierownikiem był Zakrzewski. W programie dziennym obozu uwzględniono: gimnastykę poranną, dwugodzinną wycieczkę pieszą, gimnastykę specjalistyczną, trening specjalistyczny na stadionie, gry sportowe (PS, 1938, nr 63, s. 3). W obiektach Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego (CIWF) w Warszawie w początkach września 1938 r. PZLA zorganizował 10-dniowy obóz szkoleniowy reprezentacji Polski przed mistrzostwami Europy w lekkoatletyce kobiet. W obozie udział wzięło 13 lekkoatletek. Treningi sprinterskie prowadziła S. Walasiewicz, natomiast konkurencje rzutów – Antoni Cejzik (PS, 1938, nr 68, s. 4; PS, 1938, nr 74, s. 6). Reprezentacja koszykarek przed mistrzostwami Europy trenowała na 10-dniowym obozie na boiskach Akademickiego Związku Sportowego (AZS) Warszawa pod kierunkiem Zygmunta Nowaka (PS, 1938, nr 78, s. 4; PS, 1938, nr 81, s. 3). W dniu 7 listopada 1938 r. w Zakopanem uruchomiono ośrodek treningowy dla

¹ Po raz pierwszy kobiety i mężczyźni wspólnie startowali w mistrzostwach Europy w lekkoatletyce w 1946 r. w Oslo.

² Nie zatwierdzono rekordu S. Walasiewicz w skoku w dal (6,02 m) z powodu niezgłoszenia przez PZLA wyniku do IAAF.

narciarek. Wyłoniono 10-osobową grupę treningową, w której skład weszły: Stanisława Becker, Jadwiga Bornetówna, Anna Chotarska, Janina Czech, Zofia Gewontówna, Zofia Guttówna, Helena i Maria Marusarz, Zofia Ochotnicka oraz Zofia Stopkówna, która w ramach przygotowań do mistrzostw świata w narciarstwie w 1939 r. miała trenować pod kierunkiem Bronisława Czecha oraz por. Dąbrowskiego (*PS*, 1938, nr 92, s. 3; *PS*, 1938, nr 93, s. 5). W ramach obozu przewidziano zajęcia z gimnastyki, marsze oraz zaprawę śniegową. W grudniu polskie narciarki trenowały pod kierunkiem Stanisława Karpiela (*PS*, 1938, nr 102, s. 1).

Ważnym aspektem rozwoju sportu była infrastruktura sportowa. W dniu 3 kwietnia 1938 r. w Łodzi oddano do użytku halę sportową w parku im. Księcia J. Poniatowskiego. Hala posiadała boisko do gier zespołowych o wymiarach 19 × 38 m. Podczas uroczystości otwarcia przemawiała zawodniczka Harcerskiego Klubu Sportowego (HKS) Wanda Cichomska (*PS*, 1938, nr 27, s. 2). Sukcesem organizacyjnym sportu wioślarskiego było powstanie nowego ośrodka w Poznaniu, który został wyposażony w nowoczesne tory regatowe oraz trybuny, hangary i szatnie (*PS*, 1938, nr 66, s. 5). Na łamach „Przeglądu Sportowego” odniesiono się do liczby pływalni w Polsce. W porównaniu z 1922 r., kiedy istniała tylko jedna kryta pływalnia w Katowicach, nastąpił znaczący wzrost liczby pływalni krytych. W 1938 r. w Polsce funkcjonowało 358 pływalni, w tym 20 krytych (zimowych) (*PS*, 1938, nr 91, s. 12). Stan sztucznych lodowisk nie zmienił się od 1930 r. W 1938 r. działało jedno sztuczne lodowisko w Katowicach (*PS*, 1938, nr 91, s. 13). W związku z planowanymi w lutym 1939 r. mistrzostwami Europy w jeździe figurowej w grudniu 1938 r. w Zakopanem oddano do użytku tor lodowy na stadionie przy ulicy T. Kościuszki. Na trybunach stadionu znalazło się 1500 miejsc siedzących oraz 2300 stojących (*PS*, 1938, 102, s. 4).

Komisja sportowa Automobilklubu Polski (AP) przedstawiła kalendarz sportowy na 1938 r., uwzględniający starty kobiet. Na dzień 8 maja 1938 r. zaplanowano „Wiosenną Jazdę Konkursową dla Pań i Panów”, na 11 września 1938 r. „Rajd Pań” (*PS*, 1938, nr 25, s. 5).

Dnia 24 marca 1938 r. w siedzibie AP odbyła się uroczystość wręczenia pamiątkowych plakietek polskim automobilistom, którzy brali udział w Rajdzie Monte Carlo i zostali sklasyfikowani. Jedyną nagrodzoną kobietą była Stella Zagórna, która w 1937 r. została sklasyfikowana na XXIV miejscu, a w 1938 r. na XXI. Ponadto S. Zagórna wraz z A. Mazurkiem otrzymała puchar za najlepszy wynik wśród polskich zawodników osiągnięty w 1938 r. (*PS*, 1938, nr 25, s. 4). W 1938 r. rozegrano XI Rajd AP. Ukończyła go Jadwiga Kuncewiczowa (Lublin) (*PS*, 1938, nr 54, s. 1; *PS*, 1938, nr 54, s. 5). W I rajdzie automobilowym po Wielkopolsce, zorganizowanym we wrześniu 1938 r., I miejsce w próbie „zrywu i hamowania”, II w próbie szybkości na drodze gruntowej (13 km) oraz III w próbie szybkości na dystansie 1 km zajęła Chwałczyńska, startująca w chevroletcie. Należy nadmienić, że automobilistka była klasyfikowana łącznie z mężczyznami (*PS*, 1938, nr 74, s. 5). Dnia 4 września 1938 r. odbył się we Lwowie III Zjazd Gwiazdzysty z okazji XVIII Targów Wschodnich. Organizatorem zjazdu był Klub Motocyklowy Związku Strzeleckiego. Rywalizację w kategorii samochodów wygrała Zofia Kannenberg (Małopolski Klub Automobilowy), przebywając trasę 1441 km (*PS*, 1938, nr 72, s. 5).

Do najpopularniejszych i najpowszechniej uprawianych przez kobiety dyscyplin należały gry sportowe – w których rozgrywano mistrzostwa okręgów. W piłce siatkowej w 1938 r. mistrzostwo okręgu krakowskiego wywalczył zespół Olsza Kraków przed Cracovią (*PS*, 1938, nr 101, s. 4). Najlepszą drużyną okręgu lwowskiego został AZS Lwów, natomiast wicemistrzem KPW Lwów (*PS*, 1938, nr 102, s. 2). W dniach 21–23 stycznia 1938 r. w Brześciu nad Bugiem zostały rozegrane mistrzostwa Polski w siatkówce (*PS*, 1938, nr 4, s. 2). W zawodach miały wziąć udział następujące drużyny: AZS Lwów, AZS Warszawa, HKS Łódź, Kolejowe Przystosobienie Wojskowe (KPW) Katowice, KPW Olsza Kraków, KPW Poznań, Policijny Klub Sportowy (PKS) Pogoń Brześć nad Bugiem oraz Wojskowy Klub Sportowy (WKS) Unia Lublin (*PS*, 1938, nr 6, s. 2). Drużynę mistrza okręgu poleskiego – PKS Pogoń Brześć nad Bugiem – miały reprezentować następujące

siatkarki: Danilówna II, Jaskólska, Karpowicz, Lala, Nazar, Profeskówna i Snopek. Mistrzostwo Polski wywalczyły siatkarki AZS Warszawa, zaś tytuł wicemistrzowski przypadł drużynie HKS Łódź (PS, 1938, nr 7, s. 4; PS, 1938, nr 8, s. 3). AZS Warszawa reprezentowały: Halina Bruszkiewicz, Irena Brzustowska, Burska, Edyta Holfeire, Irena Jaśnikowska, Zofia Wardyńska, Helena Woynarowska. Kierownikiem sekcji siatkarskiej AZS kobiet był Romuald Wirszyłło. W marcu 1938 r. rozegrano mistrzostwo Polski KPW w piłce siatkowej, w których zwyciężyły siatkarki KPW Olsza³ (PS, 1938, nr 22, s. 3).

Finały mistrzostw Polski kobiet w koszykówce rozegrano w dniach 4–6 marca 1938 r. w Toruniu. Akces zgłosiły następujące drużyny: AZS Lwów, AZS Warszawa, Izrael Kalmanowicz Poznański (IKP) Łódź, Makkabi Warszawa, Klub Sportowy Związku Strzeleckiego (KS ZS) Toruń oraz KPW Pomorzanin Toruń (PS, 1938, nr 17, s. 5). Zawody przeprowadzono w dwóch grupach. W grupie pierwszej rywalizowały: AZS Warszawa, AZS Lwów, KS ZS Toruń, w drugiej: IKP Łódź, KPW Pomorzanin, Makkabi Warszawa. Mistrzostwo Polski wywalczyła drużyna AZS Warszawa, pokonując w meczu finałowym koszykarki IKP Łódź 31:28. W meczu o III miejsce AZS Lwów pokonał koszykarki Makkabi Warszawa 68:18⁴. W komentarzu do mistrzostw poddano krytyce postawę sędziów: sędzia Piotrowski „prowadził grę zbyt tendencyjnie. Drugi sędzia Kultys nie posiadał intuicji w ocenianiu” (PS, 1938, nr 19, s. 4). Najlepszą zawodniczką zawodów została Jadwiga Głazewska (IKP Łódź), która w turnieju zdobyła 85 pkt.

W czerwcu 1938 r. w Łodzi zostały po raz pierwszy rozegrane kobiece mistrzostwo Polski w piłce ręcznej. Wzięło w nich udział sześć drużyn: AZS Warszawa, HKS Łódź, IKP Łódź, Polonia Warszawa, Warta Poznań, WIMA

Łódź. Finał rozegrały drużyny łódzkie. Pierwszymi mistrzyniami Polski w piłce ręcznej zostały zawodniczki IKP Łódź⁵, które w finale pokonały drużynę HKS Łódź 10:5. Trzecie miejsce zajęła drużyna Warty Poznań (PS, 1938, nr 49, s. 4).

Polskie drużyny kobiece podtrzymywały kontakty sportowe z drużynami zagranicznymi. W dniach 23–24 lutego 1938 r. w Warszawie rozegrano turniej gier sportowych z udziałem drużyn AZS Warszawa i Universitates Sportiva (US) Ryga. W numerze 15 „Przeglądu Sportowego” z 1938 r. czytamy, iż „spotkania zespołów nabierają specjalnego posmaku ze względu na stanowisko ich w koszykówce europejskiej” (PS, 1938, nr 15, s. 2). Należy nadmienić, że drużyna polskich akademikzek w 1935 r. w Budapeszcie oraz w 1937 r. w Paryżu wywalczyła tytuł Akademickich Mistrzyń Świata w koszykówce. Koszykarki z Łotwy w 1937 r. zostały wicemistrzyniami świata. Turniej w 1938 r. zakończył się sukcesem drużyny AZS Warszawa. Polki wygrały cztery mecze. W koszykówce Polki wygrały dwa mecze (25:22, 27:23). Punkty dla drużyny AZS zdobyły: Zdzisława Wiszniewska (17), Irena Brzustowska (12), Halina Bruszkiewicz (8), Irena Jaśnikowska (10), Helena Woynarowska (5). W piłce siatkowej mecze zakończyły się wynikiem 2:0. W komentarzu do turnieju wskazano na wysoki poziom sportowy zawodów. Mimo iż koszykarki łotewskie dysponowały lepszymi warunkami fizycznymi i wzrostem, Polki przewyższały rywalki techniką i odpornością psychiczną. Redakcja „Przeglądu Sportowego” informowała o wyjeździe zawodniczek AZS Warszawa w połowie marca 1938 r. do Rygi na turniej gier z okazji jubileuszu 10-lecia US Ryga (PS, 1938, nr 17, s. 5).

Najważniejszą imprezą dotyczącą gier sportowych w 1938 r. były pierwsze mistrzostwo Europy w koszykówce kobiecej rozegrane w dniach 12–16 października w Rzymie. Reprezentacja Polski została wyłoniona w ramach turnieju miast: Lwowa, Łodzi, Warszawy (PS, 1938, nr 24, s. 4). Ustalono

³ Skład reprezentacji siatekarek KPW Olsza Kraków: Popłatkówna, Węglarska, Rytlówna, Tamasiówna, Alberówna, Myszkowa, Trynkówna, Jelonkówna, Karwatówna.

⁴ Spotkanie o miejsce piąte rozegrały między sobą drużyny z Pomorza. Mecz zakończył się zwycięstwem zespołu KPW Pomorzanin nad KS ZS Toruń 33:32.

⁵ W składzie IKP Łódź wystąpiły: Ozdobińska, Przybylska, Nawrocka, Gruszczyńska, Helena Filipiak, Jadwiga Głazewska, Słomczewska, Janicka, Błażniakówna, Szmalcówna.

następujący skład: Halina Bruszkiewicz (ZS), Irena Brzustkowska (AZS), Helena Filipiak (IKP), Helena Woynarowska (AZS), Irena Jaśnikowska (AZS), Helena Gruszczyńska (IKP), J. Głażewska (IKP), Irena Kamecka (Polonia), Zdzisława Wiszniewska (AZS) (*PS*, 1938, nr 78, s. 4). Zygmunt Nowak, wiceprezes Polskiego Związku Piłki Ręcznej (PZPR), na łamach „Przeglądu Sportowego” nadmienił, iż „szkielet” reprezentacji oparty został na zgranych, dobrze przygotowanych zawodniczkach AZS Warszawa. W mistrzostwach oprócz reprezentacji Polski udział wzięły reprezentacje Francji, Litwy, Szwajcarii, Włoch. Zastosowano system rozgrywek „każdy z każdym”. O wyłonieniu zwycięskiej reprezentacji zdecydował lepszy stosunek koszy, gdyż trzy reprezentacje, Włoch, Litwy i Polski, odniosły po jednej porażce. Mistrzyniami Europy zostały Włoszki, wicemistrzyniami Litwinki. Polki zajęły miejsce trzecie, przegrywając spotkanie z Włoszkami 19:27 (*PS*, 1938, nr 84, s. 4). Zwyciężyły w meczach z reprezentantkami Szwajcarii (34:6), Francji (24:19), Litwy (24:21).

W gimnastyce mistrzostwa Polski rozegrano w Warszawie w dniach 26–27 listopada 1938 r. Kobiety rywalizowały w następujących konkurencjach: ćwiczenia wolne, skoki przez konia, ćwiczenia na kółkach, ćwiczenia na poręczach, ćwiczenia na równoważni. Mistrzostwo Polski w wieloboju gimnastycznym zdobyła Janina Skirlińska (Kraków) – 89,767 pkt. Wygrała rywalizację w następujących konkurencjach: ćwiczenia wolne, ćwiczenia na kółkach, na poręczach oraz na równoważni. Wicemistrzynią została Urszula Stępińska (Kraków) – 86,834 pkt, III miejsce wywalczyła Barbara Finówna (Warszawa) – 80,698 pkt (*PS*, 1938, nr 96, s. 3).

Dyscypliną powszechnie uprawianą przez kobiety była lekkoatletyka. W ramach współzawodnictwa w tej dziedzinie kobiety uczestniczyły w zawodach na szczeblu lokalnym, regionalnym, ogólnopolskim czy międzynarodowym. W dniu 1 maja 1938 r. rozegrano zawody lekkoatletyczne w Wilnie. W konkurencji kobiet najlepszą zawodniczką była Nina Kunicka (Ognisko Wilno), która zwyciężyła rywalizację w biegu na dystansie 60 m (8,5 s) oraz w skoku w dal (4,87 m) przed Aldoną Czarnocką (AZS Wilno) (*PS*, 1938, nr 35,

s. 5). Z kolei 15 maja 1938 r. na stadionie miejskim w Krakowie rozegrano pierwsze konkurencje lekkoatletyczne w ramach mistrzostw okręgu. Kobiety rywalizowały w pięcioboju lekkoatletycznym oraz w biegu sztafetowym 4 × 200 m. W pięcioboju zwycięstwo odniosła B. Deutscherówna (Makkabi Kraków), uzyskując 126 pkt (bieg na dystansie 100 m – 13,9 s; skok w dal – 444 cm; skok wzwyż – 125 cm; pchnięcie kulą – 6 m 72 cm; rzut oszczepem – 22 m 28 cm). W sztafecie zwyciężyły zawodniczki Makkabi (2 min 01,6 s) przed zawodniczkami Cracovii (2 min 03,6 s) (*PS*, 1938, nr 39, s. 2). W dniach 25–26 maja 1938 r. rozegrano mecz lekkoatletyczny między reprezentacjami Warszawy i Pomorza. W konkurencjach kobiecych wyższy poziom sportowy wykazały zawodniczki z Pomorza, które pokonały reprezentantki Warszawy 66:45 (*PS*, 1938, nr 42, s. 4).

W sezonie zimowym miały miejsce rozgrywki w halach sportowych, między innymi w styczniu 1938 r. odbyły się zawody Warszawskiego Okręgowego Związku Lekkiej Atletyki (WOZLA) w hali sportowej CIWF (*PS*, 1938, nr 5, s. 5). Ich celem było przygotowanie lekkoatletów do mistrzostw okręgu oraz Zimowych (halowych) Mistrzostw Polski w lekkoatletyce. Wśród kobiet w biegu na dystansie 60 m zwyciężyła Baranowska (Polonia Warszawa) z czasem 9,2 s. Bieg na dystansie 500 m wygrała zawodniczka KPW – Grinng (1 min 29,2 s). W skoku wzwyż najlepsza okazała się Janina Wencel (Skra Warszawa) z wynikiem 1,38 m. Paluszkówna (Polonia Warszawa) wygrała rywalizację w pchnięciu kulą (z wynikiem 9,755 m) oraz w skoku w dal (4,79 m). W sztafecie 4 × 50 m zwyciężyły zawodniczki Skry Warszawa, uzyskując czas 36,2 s. W komentarzu do zawodów wysoko oceniono starty mężczyźni, natomiast krytycznie odniesiono się do poziomu sportowego pań: „Największą bolączką okręgu warszawskiego jest lekkoatletyka kobieca. Widzimy zatrwajający upadek tej dyscypliny sportu” (*PS*, 1938, nr 5, s. 5).

VI Zimowe (halowe) Mistrzostwa Polski w lekkoatletyce, z udziałem blisko 250 zawodniczek i zawodników, odbyły się w Poznaniu w dniach 5–6 lutego 1938 r. (*PS*, 1938, nr 10, s. 3). W programie mistrzostw uwzględniono następujące konkurencje dla kobiet:

skok w dal z miejsca i z rozbiegu, biegi na dystansach 60 m, 500 m, 50 m przez płotki, skok wzwyż, sztafeta 4 × 50 m, pchnięcie kulą oburącz. Z klubów warszawskich zgłoszono 27 zawodniczek, Śląski Okręgowy Związek LA zgłosił 5 zawodniczek, okręg lwowski – 1, łódzki – 4. Mistrzyniami Polski w lekkoatletyce zostały: Jadwiga Wajs (Boruta Zgierz) w skoku w dal z miejsca, osiągając wynik 2,385 m (wynik lepszy od rekordu świata), Otylia Kałuża (Stadion Chorzów) w biegu na dystansie 60 m (8,4 s), Małgorzata Felska (Sokół Grudziądz) w biegu przez płotki na dystansie 50 m (8,6 s) oraz w skoku wzwyż (1,35 m), Irena Lubicz-Świdorska (AZS Poznań) w biegu na dystansie 500 m (1 min 30,5 s), Henryka Słomczewska (IKP) w skoku w dal z rozbiegu (4,85 m), Genowefa Cejzik (ZS Katowice) w pchnięciu kulą jednorącz (12,36 m – rekord Polski) oraz oburącz (21,79 m – rekord świata). Sztafetę 4 × 50 m wygrały zawodniczki Stadionu Chorzów (30,8 s). W klasyfikacji drużynowej kobiet I miejsce wywalczył zespół AZS Poznań (36 pkt), II – Pomorzanie Toruń (31 pkt), III – Stadion Chorzów (29 pkt). Podsumowując poziom lekkoatletek, pisano, że „poza kulą nie było rewelacji i nie objawił się żaden nowy talent” (PS, 1938, nr 11, s. 2). Dopełnieniem oceny było odniesienie się do wyniku O. Kałuży, olimpijki z IO w Amsterdamie w 1928 r.: „Kałuża, [...] zwycięstwem na 60 m ośmieszyla po prostu swoje przeciwniczki” (PS, 1938, nr 11, s. 2).

W numerze 14 „Przeglądu Sportowego” ukazał się wywiad z prezesem PZLA Wacławem Znajdowskim, który dokonał oceny poziomu lekkoatletyki pań. Wskazał na zwiększenie się liczby kobiet zgłoszonych do PZLA, zaznaczył jednak, że widoczny jest wśród nich „brak [...] wybitnych jednostek o wartościach sportowych, jak np. Wajsówna, Walasiewiczówna, czy też Kwaśniewska” (PS, 1938, nr 14, s. 2). Ponadto nadmienił, iż przyczyn braku następczyń „żelaznej trójki pań” można upatrywać w szybkim załamaniu się kobiet po porażkach, jak również w niepodjęciu przez nie energicznej pracy, jakiej wymaga dojście do wyników klasy światowej. Pozytywnie ocenił pracę Litwinówny jako instruktorki lekkoatletyki w 1937 r.

Lwowskiemu Okręgowemu Związkowi Lekkiej Atletyki (LOZLA) przyznano organizację XVII Mistrzostw Polski kobiet w lekkoatletyce. Miejszem rywalizacji miał być Lwów. Władze okręgu planowały poinformować PZLA o propozycji przeniesienia mistrzostw do Drohobycza – jednego z wzorowo pracujących ośrodków w Małopolsce, posiadającego odpowiednią infrastrukturę sportową (PS, 1938, nr 16, s. 2). Ostatecznie PZLA podjął decyzję o zorganizowaniu mistrzostw w Grudziądzu w dniach 30–31 lipca 1938 r. (PS, 1938, nr 60, s. 4). Rozegrano 13 konkurencji lekkoatletycznych. Wysoki poziom sportowy prezentowała S. Walasiewicz, która zdobyła tytuły mistrzyni Polski w 7 konkurencjach: bieg na dystansie 60 m (7,5 s), 100 m (11,8 s), 200 m (24,1 s), bieg przez płotki na dystansie 80 m (12,9 s), rzut oszczepem (36,30 m), skok w dal z miejsca (2,605 m), skok w dal z rozbiegu (5,75 m) (PS, 1938, nr 61, s. 4). S. Walasiewicz ustanowiła nowy rekord Polski w skoku w dal z miejsca, a Wanda Flakowicz (Warszawianka) w pchnięciu kulą (13,01 m). Mistrzostwa zgromadziły rekordową liczbę zawodniczek – na 72 zgłoszone udział wzięło 61. Krytycznie na łamach „Przeglądu Sportowego” odniesiono się do tego, że uczestniczki startowały w wielu konkurencjach, co miało wpływ na przedłużanie programu mistrzostw. Mistrzostwa Polski w pięcioboju oraz w biegach sztafetowych kobiet odbyły się w Łodzi 28 sierpnia 1938 r. Tytuł mistrzyni Polski zdobyła S. Walasiewicz (341 pkt), wyprzedzając W. Flakowicz (256 pkt) oraz H. Słomczewską (205 pkt). W biegach sztafetowych dwa tytuły mistrzowskie wywalczyły zawodniczki Stadionu Chorzów. Sztafety były rozgrywane na następujących dystansach: 200 – 100 – 80 – 60 m, 100 – 100 – 200 – 800 m (PS, 1938, nr 68, s. 4).

Redakcja „Przeglądu Sportowego” informowała o poprawieniu przez S. Walasiewicz w czerwcu 1938 r. rekordu światowego w skoku w dal (605 cm) oraz w biegu na dystansie 220 jardów (24,0 s) podczas przygotowań w Cleveland do Światowych Igrzysk Emigracji Polskiej. Ponadto S. Walasiewicz ustanowiła nowe rekordy świata w biegu na dystansie 100 jardów (10,4 s) oraz 80 jardów (7,0 s) (PS, 1938, nr 49, s. 5). J. Wajs ustanowiła nowy

rekord Polski w pchnięciu kulą wynikiem 12,34 m podczas zawodów lekkoatletycznych rozegranych 16 czerwca 1938 r. w Poznaniu między AZS Poznań a reprezentacją Łodzi. Poprawiła należący do niej rekord Polski o 6 cm (PS, 1938, nr 48, s. 5). Podczas jubileuszowych zawodów rozegranych w październiku 1938 r. z okazji 15-lecia sekcji lekkoatletycznej Robotniczego KS Skra Warszawa G. Cejzik ustanowiła rekord świata w rzucie dyskiem oburącz (71,01 m). W rzucie prawą ręką osiągnęła wynik 39,22 m, lewą 31,79 m (PS, 1938, nr 80, s. 3).

Polki uczestniczyły w zawodach lekkoatletycznych o zasięgu międzynarodowym. W rozegranym mityngu lekkoatletycznym w Berlinie w lipcu 1938 r. S. Walasiewicz zwyciężyła w biegu na dystansie 100 m z czasem 11,8 s, pokonując zawodniczki niemieckie Zimmer (12,5 s) i Emmy Albus (12,6 s) (PS, 1938, nr 58, s. 4). W dniu 14 sierpnia 1938 r. w Bydgoszczy odbył się trzeci z kolei mecz międzypaństwowy kobiet Polska–Niemcy. Na mecz zostały powołane: Helena Balcerek (rzut oszczepem), G. Cejzik (rzut dyskiem, pchnięcie kulą), M. Felska (80 m płotki, skok wzwyż), Wanda Flakowicz (pchnięcie kulą, rzut oszczepem), Jadwiga Gawrońska (200 m), Otylia Kałuża (100 m), Franciszka Romanowska (80 m przez płotki), H. Słomczewska (skok w dal), S. Walasiewicz (100 m, 200 m, skok w dal), J. Wajs (rzut dyskiem), Wiśniewska (skok wzwyż). Do biegu sztafetowego 60 – 80 – 100 – 200 m do poszczególnych dystansów zostały zakwalifikowane: Barbara Książkiewicz, Anna Jadwiga Gawrońska, O. Kałuża, S. Walasiewicz (PS, 1938, nr 64, s. 2)⁶. Spotkanie zakończyło się zwycięstwem reprezentantek Niemiec 59:40. Z polskich lekkoatletek najlepiej zaprezentowała się S. Walasiewicz, która wygrała trzy indywidualne konkurencje: bieg na dystansie 100 m (12,5 s) i 200 m (24,6 s) oraz skok w dal (5,895 m). W pchnięciu kulą W. Flakowicz zajęła III miejsce, ustanawiając rekord Polski (13,21 m). W sztafecie Polki ustanowiły nowy rekord świata – 53,6 s (PS, 1938, nr 65, s. 5).

⁶ Z powodu choroby (operacja wyrostka robaczkowego) w meczu Polska–Niemcy nie startowała M. Kwaśniewska.

Wysoki poziom sportowy zaprezentowały polskie lekkoatletki podczas I Mistrzostw Europy Kobiet w lekkoatletyce, rozegranych w dniach 17–18 września 1938 r. w Wiedniu. Do mistrzostw zgłoszono lekkoatletki z 16 państw⁷. Polskę reprezentowało 7 zawodniczek: G. Cejzik, W. Flakowicz, A.J. Gawrońska, O. Kałuża, B. Książkiewicz, H. Słomczewska, S. Walasiewicz (PS, 1938, nr 74, s. 6). Funkcję trenera polskiej reprezentacji pełnił A. Cejzik, kierownikiem była H. Woynarowska. Z polskich zawodniczek bezkonkurencyjna okazała się S. Walasiewicz, zwyciężając w biegu na dystansie 100 m (11,9 s) i 200 m (23,6 s). O poziomie sportowym S. Walasiewicz pisano: „W biegu na 200 m Walasiewiczówna okazała się zawodniczką przewyższającą o klasę wszystkie pozostałe. Wygrała z przewagą 9 m, osiągając czas tylko o 2 dziesiąte sekundy gorszy od rekordu światowego” (PS, 1938, nr 75, s. 5). Bardzo dobrze zaprezentowały się Polki w biegu sztafetowym 4 × 100 m, w którym wywalczyły wicemistrzostwo Europy w czasie 48,2 s, lepszym o 2 s od rekordu Polski. W komentarzu napisano, iż mimo dobrego biegu Polek druga pozycja była w głównej mierze zasługą S. Walasiewicz, która na ostatniej zmianie pokonała Angielkę Lock o 8 m. S. Walasiewicz zdobyła wicemistrzostwo w skoku w dal (581 cm). Brązową medalistką mistrzostw została W. Flakowicz w pchnięciu kulą, z wynikiem 12,55 m⁸. W klasyfikacji zespołowej zwyciężyły reprezentantki Niemiec (96 pkt), wyprzedzając Polskę (29 pkt), na III miejscu zostały sklasyfikowane lekkoatletki Holandii (18 pkt) (PS, 1938, nr 75, s. 5). Redakcja „Przeglądu Sportowego” zamieściła informację o wystąpieniu Niemieckiego Związku Lekkoatletycznego (NZL) do IAAF o nieuznanie rekordu świata w skoku wzwyż

⁷ Poza Polską (7) do mistrzostw zgłoszono reprezentacje następujących państw: Niemcy (22 zawodniczki), Anglia (15), Włochy i Węgry (po 8), Holandia i Francja (po 5), Szwecja i Norwegia (po 4), Belgia i Jugosławia (po 3), Estonia, Łotwa i Szwajcaria (po 2), Dania i Finlandia (po 1).

⁸ Miejsca pozostałych Polek: H. Słomczewska – VIII miejsce w skoku w dal (515 cm), G. Cejzik – VII miejsce w pchnięciu kulą, V miejsce w rzucie dyskiem (36,51 m), S. Walasiewicz – VII miejsce w rzucie oszczepem (36,33 m).

uzyskanego przez Niemkę Dorę Ratjen (170 cm) podczas I Mistrzostw Europy Kobiet. Niemka okazała się hermafrodytą, a NZL wydał następujący komunikat: „Na podstawie badania lekarskiego ustalono, że Dora Ratjen nie będzie więcej dopuszczona do zawodów kobiecych” (PS, 1938, nr 80, s. 3). Redakcja odniosła się pozytywnie do zasadności ścisłej kontroli i przymusowych badań lekarskich zawodniczek uzyskujących wyniki sięgające możliwości męskich.

W sierpniu 1938 r. reprezentacja Polski kobiet wzięła udział w łączniczych mistrzostwach świata w Londynie. Polskę reprezentowały następujące łączniczki: Janina Kurkowska-Spychajowa, Ludmiła Dubajowa, Irena Skorupska. Polki zostały drużynowymi mistrzyniami świata (PS, 1938, nr 65, s. 5). J. Kurkowska-Spychajowa zdobyła tytuł indywidualnej mistrzyni świata w strzelaniu na krótkim dystansie.

Wśród dyscyplin sportów zimowych panie uprawiały łyżwiarstwo. Organizatorem imprez łyżwiarskich było m.in. Warszawskie Towarzystwo łyżwiarskie (WTŁ). WTŁ w styczniu i lutym 1938 r. planowało przeprowadzić zawody łyżwiarskie w jeździe figurowej w konkurencji indywidualnej i par dla łyżwiarzy stowarzyszonych, jak również niestowarzyszonych w Polskim Związku łyżwiarskim (PZŁ), zawody o mistrzostwo okręgu warszawskiego, zawody dla młodzieży do lat 20 o tytuł mistrza Doliny Szwajcarskiej, zawody o tytuł mistrza WTŁ (PS, 1938, nr 1, s. 3). Ponadto w programie uwzględniono przeprowadzenie prób klasyfikacyjnych na Złotą, Srebrną i Brązową Odznakę Sportową PZŁ oraz pokazy jazdy figurowej mistrzów Polski i najlepszych łyżwiarzy z Katowic i Warszawy.

Między 31 grudnia 1937 r. a 2 stycznia 1938 r. rozegrano – po raz kolejny – Międzynarodowe Mistrzostwa Zakopanego w jeździe figurowej. W zawodach uczestniczyli łyżwiarze z Austrii, Niemiec, Polski i Węgier. W rywalizacji kobiet w jeździe indywidualnej triumfowały Austriaczki. Pierwsze miejsce zajęła Ewa Reisinger (WEV) przed Wachtler (EKE Wiedeń). Jazdę parami wygrali reprezentanci Węgier – Barum-Rotler. Stefania i Erwin Kalusowie zostali sklasyfikowani na II pozycji (PS, 1938, nr 1, s. 4).

Mistrzostwa świata w jeździe figurowej odbyły się w lutym 1938 r. w Berlinie. W dniu 18 lutego rozegrano konkurencję par sportowych z udziałem 13 par z 8 państw. Polskę reprezentowali Stefania i Erwin Kalusowie (Śląskie Towarzystwo łyżwiarskie [ŚTŁ]), którzy zostali sklasyfikowani na XII miejscu w rywalizacji seniorów. Kolejny raz mistrzostwo świata zdobyła para niemiecka – Maxie Herber i Ernst Baier, wicemistrzostwo wywalczyli Ilse i Erich Pausin z Austrii (PS, 1938, nr 15, s. 2). W rywalizacji juniorów rodzeństwo Kalusów zajęło VI miejsce. W konkurencji solistek Erna Scheibertówna (ŚTŁ) w kategorii juniorów wywalczyła VI pozycję (PS, 1938, nr 16, s. 4). Po jeździe obowiązkowej zajmowała III miejsce, jednak upadek podczas jazdy dowolnej zadecydował o ostatecznie uzyskanej przez łyżwiarzkę pozycji.

Z konkurencji łyżwiarskich mniejszą popularnością wśród kobiet cieszyło się łyżwiarstwo szybkie. W mistrzostwach Polski w jeździe szybkiej rozegranych w dniach 26–27 lutego 1938 r. w Pruszkowie wzięły udział dwie zawodniczki – Irena Damska i Jadwiga Nowacka-Kalbarczyk. I. Damska wygrała rywalizację na dystansie 500 m (1 min 10,5 s) i 3000 m (7 min 45,2 s). J. Nowacka-Kalbarczyk zwyciężyła w biegu na dystansie 1000 m (2 min 26,7 s). W klasyfikacji ogólnej tytuł mistrzyni Polski wywalczyła I. Damska (227,33 pkt) przed J. Nowacką-Kalbarczyk (223,48 pkt) (PS, 1938, nr 17, s. 5). W 1938 r. rekordy Polski w łyżwiarstwie szybkim kobiet na dystansach 800 m, 1000 m, 1500 m, 3000 m, 5000 m, 10 000 m należały do Z. Nehring, zaś rekordzistką świata była zawodniczka norweska – Lalla Schou Nielsen (PS, 1938, nr 103, s. 7).

Narciarstwo było dyscypliną sportu rozpowszechnioną wśród kobiet. Kobiety wzięły udział w IX Międzynarodowych Akademickich Mistrzostwach Polski w narciarstwie rozegranych w Krynicy w dniach 6–9 stycznia 1938 r. (PS, 1938, nr 1, s. 3). Organizatorem mistrzostw była Sekcja Narciarska AZS Kraków. W biegu zjazdowym, w którym uczestniczyło 13 narciarek, zwyciężyła Szczygłówna (AZS Kraków), wyprzedzając Marsimons (Łotwa) i Liljowską (AZS Kraków). Liljowska okazała się najlepsza w slalomie, II miejsce zajęła Szczygłówna, III – Marsi-

mons. Międzynarodową akademicką mistrzynią Polski w kombinacji alpejskiej została Szczygłówna, przed Liljowską i Marsimons (*PS*, 1938, nr 3, s. 5). W rozegranych w Zakopanem w dniach 2–7 lutego 1938 r. XIX Międzynarodowych Zawodach o Mistrzostwo Polski oprócz Polek startowały 3 narciarki austriackie. Ogólnie start Polek został oceniony jako słaby. Najlepsza polska zawodniczka, Helena Marusarzówna (SNPTT) – mistrzyni Polski z 1936 r. i 1937 r. – w kombinacji alpejskiej zajęła II miejsce, za zwyciężczynią biegu zjazdowego i slalomu Helgą Gödl (Austria). III miejsce wywalczyła Gerda Nissl (Austria). W mistrzostwach udział wzięło 8 zawodniczek (*PS*, 1938, nr 11, s. 5).

Licznie uprawianą przez kobiety dyscypliną było pływanie. W dniu 20 lutego 1938 r. we Lwowie rozegrano mistrzostwa okręgu lwowskiego. W wyścigu na dystansie 100 m stylem klasycznym rywalizację wygrała Rosenówna (Hasmonea) z czasem 2 min 24,1 s (*PS*, 1938, nr 15, s. 2). Pierwsze miejsce w sztafecie 4 × 100 m stylem dowolnym wywalczyły pływaczki Czarnych Lwów (8 min 27,5 s), przed zespołem Hasmonei (8 min 55,5 s) (*PS*, 1938, nr 18, s. 4). II Zimowe Mistrzostwa Polski w pływaniu zostały rozegrane w dniach 5–6 marca 1938 r. w Łodzi na basenie YMCA. Do zawodów zgłoszono 57 zawodników i 23 zawodniczki z 15 klubów z 6 okręgów (*PS*, 1938, nr 18, s. 4). Podczas mistrzostw pływaczki EKS ustanowiły nowy rekord Polski w sztafecie na dystansie 4 × 100 m stylem dowolnym (6 min 06,2 s). Pierwsze miejsca wywalczyły: na dystansie 100 m stylem dowolnym Matterówna (KS Dąb) (1 min 24,0 s), na dystansie 100 m stylem klasycznym Aniela Jarkulisz-Niedobicka (TP Giszowiec) (1 min 39,3 s), na dystansie 100 m stylem grzbietowym Pioszczyk (KS Dąb) (1 min 38,2 s), na dystansie 200 m stylem klasycznym Ilse Boll (EKS) (3 min 51,5 s), na dystansie 400 m stylem dowolnym Matterówna (7 min 05,3 s). Sztafetę 3 × 100 m stylem zmiennym wygrały zawodniczki EKS (4 min 51,4 s), przed zawodniczkami KS Dąb (5 min 01,1 s), AZS Warszawa (5 min 08,5 s) i ŁKS (5 min 13,8 s – rekord okręgu) (*PS*, 1938, nr 19, s. 5). W komentarzu do mistrzostw poziom sportowy pływaczek oceniono jako słaby.

Podczas rozegranych 7 lipca 1938 r. mistrzostwach Śląska w pływaniu Gertruda Dawidowicz (Hakoach Bielsko) poprawiła rekord Polski na dystansie 100 m stylem dowolnym w czasie 1 min 16,6 s (*PS*, 1938, nr 53, s. 3). Dobre wyniki osiągnęły polskie pływaczki podczas zawodów rozegranych w Katowicach w lipcu 1938 r. G. Dawidowicz na dystansie 50 m stylem dowolnym uzyskała wynik lepszy od rekordu Polski (34,5 s), natomiast Renata Banaszewska-Morawska (ŁKS) ustanowiła rekord Polski na dystansie 100 m stylem grzbietowym (*PS*, 1938, nr 55, s. 5). Prasa donosiła o efektach pracy trenera H. Steppa i zapowiadała dalsze sukcesy Polek w pływaniu. Słaby poziom sportowy reprezentowały zawodniczki okręgu lwowskiego. W rozegranych w lipcu mistrzostwach okręgu lwowskiego poza sztafetami w konkurencjach indywidualnych wzięła udział tylko jedna zawodniczka.

Zarząd Polskiego Związku Pływackiego (PZP) przed mistrzostwami Polski ogłosił minima dla kandydatek do mistrzostw: dystans 100 m stylem dowolnym – 1 min 36,0 s, dystans 400 m stylem dowolnym – 7 min 45,0 s, dystans 100 m stylem grzbietowym – 1 min 50,0 s, dystans 100 m stylem klasycznym – 1 min 46,0 s, dystans 200 m stylem klasycznym – 3 min 50,0 s (*PS*, 1938, nr 56, s. 4). Najważniejszą imprezą sportową w pływaniu były XVII Mistrzostwa Polski rozegrane w Bielsku 16–17 lipca 1938 r. W konkurencjach kobiecych ustanowiono pięć rekordów Polski: 100 m stylem dowolnym (1 min 16,3 s) – G. Dawidowicz, 400 m stylem dowolnym (6 min 23,5 s) – Mirosława Kratochwila (AZS Warszawa), 100 m stylem klasycznym (1 min 35,2 s) – Ilse Boll (EKS), sztafeta 4 × 100 m stylem dowolnym (5 min 50,5 s) – EKS, 3 × 100 m stylem klasycznym (4 min 35,5 s) – EKS (*PS*, 1938, nr 57, s. 3).

Z inicjatywy PZP w Warszawie w dniach 23–24 lipca 1938 r. rozegrano mecz pływacki Polska–Finlandia. Kobiety startowały w pięciu konkurencjach (*PS*, 1938, nr 58, s. 1). Polki ustanowiły trzy rekordy kraju. R. Banaszewska-Morawska ustanowiła rekord Polski na dystansie 100 m stylem grzbietowym (1 min 29,4 s). W sztafecie 3 × 100 m Polki poprawiły rekord o 9 s (4 min 26,4 s). Decyzją sędziego głównego zawodów rekord Polski na dystansie 100 m stylem dowolnym przyzna-

no dwóm zawodniczkom – G. Dawidowicz i M. Kratochwili (1 min 15,4 s). W ogólnej klasyfikacji zwycięstwo odniosła reprezentacja Polski 91:82 (PS, 1938, nr 59, s. 3). R. Banaszewska-Morawska podczas zawodów pływackich w Poznaniu (6–7 sierpnia) ustanowiła kolejny rekord Polski na dystansie 200 m stylem grzbietowym – 3 min 18,4 s (PS, 1938, nr 63, s. 5).

M. Kratochwila podczas międzynarodowych zawodów w Rzymie ustanowiła rekordy Polski na dystansie 200 m stylem dowolnym (2 min 51,0 s) oraz na dystansie 400 m (6 min 13,0 s) (PS, 1938, nr 81, s. 3). Na zawodach w San Remo, jako zawodniczka włoskiego klubu Giordana, uzyskała wyniki lepsze od rekordów Polski w pływaniu na dystansach 500 i 1500 m stylem dowolnym, jej rezultaty były też lepsze od rekordów włoskich (PS, 1938, nr 82, s. 3). Wyniki nie mogły zostać uznane za rekordy włoskie, gdyż M. Kratochwila nie miała obywatelstwa włoskiego (PS, 1938, nr 83, s. 3).

W klasyfikacji PZP, jeśli chodzi o osiągnięcia sportowe kobiet, w 1938 r. wśród klubów pierwsze miejsce zajął Hakoach Bielsko. Na kolejnych pozycjach sklasyfikowano: EKS, AZS Warszawa, Dąb Katowice. Najlepszymi zawodniczkami zostały: I miejsce – G. Dawidowicz, II – I. Boll, III – M. Kratochwila (PS, 1938, nr 101, s. 4).

Kobiety rywalizowały też w pływaniu długodystansowym. W mistrzostwach Polski w tej dyscyplinie rozegranych 7 sierpnia 1938 r. w Bydgoszczy zwyciężyła Szumiłowska (Sokół Bydgoszcz), która dystans 5 km pokonała w czasie 1 godz. 55 min 25 s, ustanawiając nowy rekord Polski, lepszy od poprzedniego o 5 min. O wysokiej formie zawodniczki świadczył to, że dwie godziny później, podczas meczu pływackiego Bydgoszcz–Toruń, pobiła rekord Polski na dystansie 100 m stylem klasycznym (1 min 36,7 s) (PS, 1938, nr 63, s. 6). W dniu 21 sierpnia 1938 r. rozegrano coroczny wyścig pływacki na Wiśle na trasie Wilanów-Warszawa na dystansie 9000 m. Wśród 25 pływaczek pierwsze miejsce zajęła M. Kratochwila, przed Czuperską (AZS Warszawa) i Mirosówną (Żagiew Warszawa) (PS, 1938, nr 67, s. 5)⁹.

Tomasz Jabłoński, członek Zarządu oraz kierownik Referatu Pływania PZP, oceniając poziom sportowy polskich pływaczek w 1938 r., wskazał na postępy we wszystkich stylach, jednak krytycznie odniósł się do braku wartościowych „rezew” wśród zawodniczek uprawiających pływanie. Podkreślił mało liczną obsadę zawodów, która uwidoczniła się w tym, iż podczas rywalizacji kobiet nie rozgrywano przedbiegów, a w biegach finałowych nie wszystkie tory były obsadzone. Polepszenia tej sytuacji upatrywał w planach wprowadzenia do szkół obowiązkowej nauki pływania. Pozytywnie ocenił pracę Janiny Porulskiej, która jako instruktorka objazdowa PZP prowadziła naukę pływania sportowego wśród młodzieży w ośrodkach terenowych (PS, 1938, nr 101, s. 4). PZP powołał pływacką kadrę olimpijską, do której zostały włączone G. Dawidowicz i M. Kratochwila. Kierownikiem kadry został kapitan związkowy PZP Feliks Berlik (PS, 1938, nr 103, s. 7).

Redakcja „Przeglądu Sportowego” informowała o światowych rekordach kobiet w pływaniu. Pod koniec lutego 1938 r. reprezentantki Danii w sztafecie 4 × 100 m stylem dowolnym ustanowiły nowy rekord świata (4 min 28,7 s), lepszy od wcześniejszego rekordu Holenderek o 3,1 s (PS, 1938, nr 17, s. 6). W numerze 55 „Przeglądu Sportowego” z 1938 r. zamieszczono informację o pobiciu rekordu pływackiego należącego do mistrzyni olimpijskiej z Los Angeles Helen Madison na dystansie 150 jardów (1 min 40,4 s) przez Halinę Tomską (1 min 38,5 s) – Polkę z pochodzenia mieszkającą w USA (PS, 1938, nr 55, s. 3). W sierpniu 1938 r. rekord świata na dystansie 200 m ustanowiła 17-letnia Dunka Ragnhild Hveger (2 min 21,1 s) (PS, 1938, nr 74, s. 6). Holenderska pływaczka Clasina Cornelia Kint ustanowiła rekord świata na dystansie 100 m stylem grzbietowym – 1 min 13,5 s (PS, 1938, nr 90, s. 4). Rekord ten został poprawiony dwukrotnie: w listopadzie (1 min 13,0 s) i w grudniu 1938 r. (1 min 12,9 s) przez inną pływaczkę

⁹ Do wyścigu zgłoszono 408 zawodników, decyzją lekarzy dopuszczono do zawodów 365.

Najmłodszy zawodnik liczył 10 lat, najstarszy 58. Wśród pań wyróżniono 13-letnie pływaczki: Wodzyńską (PKS) i Chabik (niestowarzyszona). Zawody ukończyli wszyscy startujący.

holenderską, Van Feggelen (*PS*, 1938, nr 94, s. 3; *PS*, 1938, nr 99, s. 3). Na koniec sezonu pływackiego 1938 r. rekordy świata na poszczególnych dystansach należały do: Willy den Ouden (100 m stylem dowolnym, 1 min 04,6 s), R. Hveger (400 m stylem dowolnym, 5 min 06,8 s), Niemki Hölzmet (100 m stylem klasycznym, 1 min 20,2 s), Holenderki Walberg (200 m stylem klasycznym, 2 min 56,9 s), Holenderki Scaft (100 m stylem grzbietowym, 1 min 13,6 s) (*PS*, 1938, nr 105, s. 5).

Spośród konkurencji szermierki, kobiety uprawiały floret. W 1938 r. liczba zawodniczek uprawiających tę dyscyplinę w Polsce nie przekraczała 50 (*PS*, 1938, nr 91, s. 6). Mistrzostwa Polski pań rozegrano w maju 1938 r. w Rybniku. Organizatorem był KS Rodzina Policyjna. Jak donosił „Przegląd Sportowy”, „pobito w mistrzostwach Polski dwa rekordy – liczebności startujących i poziomu” (*PS*, 1938, nr 38, s. 4). Drużynowe Mistrzostwo Polski wywalczył zespół Śląsk I (Herta Stanoszek, Wanda Hercożanka, Wiczorkówna, Wypchołówna), natomiast II miejsce zajęła reprezentacja Warszawa I (Jadwiga Duch-Markowska, Gruberowa, Małgorzata Serini, Amelia Laskowska). Indywidualną mistrzynią Polski została H. Stanoszek (I Śląski Klub Sportowy Katowice). Wicemistrzostwo wywalczyła J. Duch-Markowska. Florecistki uczestniczyły w turniejach o Puchar Polskiego Związku Szermierczego (PZS). W turnieju 8 grudnia 1938 r. w Warszawie startowały 23 zawodniczki. Ze względu na ich dużą liczbę zaistniała potrzeba rozegrania eliminacji i wyłonienia 8 uczestniczek rozgrywek finałowych (*PS*, 1938, nr 96, s. 5; *PS*, 1938, nr 99, s. 4)¹⁰. Turniej wygrała Gruberowa, II miejsce zajęła J. Duch-Markowska, III – H. Stanoszek. Redakcja „Przeglądu Sportowego” zwróciła uwagę na dużą liczbę startujących, wskazując, iż była to „ilość dotąd w zawodach indywidualnych nie notowana” (*PS*, 1938, nr 99, s. 4).

Kobiety uprawiały również strzelectwo. Jan Pakula, Sekretarz Polskiego Związku Strzelectwa Sportowego, w wywiadzie dla „Przeglądu Sportowego” wskazał, iż najlepszą strzelczynią w Polsce w 1938 r. była Maria

Jagodzińska (ZS). Podczas XIII Narodowych Zawodów Strzeleckich w Krakowie wygrała następujące konkurencje kobiece: karabinek sportowy krajowy – strzelanie z odległości 50 m do tarczy (1034 pkt), pistolet dowolny – strzelanie z odległości 25 m do sylwetki, pistolet dowolny – strzelanie z odległości 25 m do sylwetki olimpijskiej. W opinii J. Pakuli polskie strzelczynie prezentowały wysoki poziom. Stwierdził on, że „niektóre z naszych pań znajdują się obecnie na poziomie najwyższych wyników męskich” (*PS*, 1938, nr 60, s. 5).

Dyscypliną sportową popularną wśród kobiet był tenis. W Polsce rozgrywano szereg turniejów tenisowych, poczynając od zawodów lokalnych, poprzez rozgrywki regionalne i mistrzostwa Polski, po turnieje międzynarodowe. Mistrzostwa Polski w tenisie zostały rozegrane w czerwcu 1938 r. w Katowicach (*PS*, 1938, nr 47, s. 4; *PS*, 1938, nr 48, s. 5). Przed mistrzostwami prasa donosiła, że pod nieobecność w mistrzostwach J. Jędrzejowskiej, która w ramach przygotowań do udziału w turnieju wielkoszlemowym w Wimbledonie uczestniczyła w turniejach tenisowych w Wielkiej Brytanii, „faworytkami będą [...] Volcmer-Jacobsenowa i Bemówna, Polka z Czechosłowacji, która ma za sobą taki sukces, jak pobicie Czeszki Deutsch” (*PS*, 1938, nr 47, s. 3). Mistrzynią Polski została Gertruda Volcmer-Jacobsen, która w grze finałowej pokonała Zofię Jędrzejowską 7:5; 6:2. W komentarzu do meczu pisano: „Volcmer-Jacobsenowa dopięła wreszcie swego po wielu latach dzierżawienia tytułu wicemistrzyni” (*PS*, 1938, nr 49, s. 4). Mistrzostwo Polski w grze mieszanej wywalczył mikst Maria Rudowska – Józef Hebda, natomiast w grze deblowej G. Volcmer-Jacobsen i Stefanówna. G. Volcmer-Jacobsen w 1938 r. została również mistrzynią Łodzi w grze indywidualnej oraz w grze mieszanej, w parze z Adamem Baworowskim (*PS*, 1938, nr 51, s. 3).

Polki uczestniczyły w meczach między państwowych w tenisie ziemnym. W dniach 22–24 kwietnia 1938 r. na kortach WKS Legia Warszawa odbył się mecz Polska–Niemcy. Było to 47 spotkanie międzypaństwowe reprezentacji Polski (*PS*, 1938, nr 31, s. 1) Reprezentacja Polski wygrała 6:1. W grze mieszanej J. Jędrzejowska i A. Baworowski poko-

¹⁰ Warszawę reprezentowało 9 zawodniczek, Łwów – 7, Śląsk – 5, Gdańsk – 2.

nali parę niemiecką Gizela Enger i Dettmar 6:3, 6:2, grę indywidualną kobiet wygrała J. Jędrzejowska, pokonując G. Enger 6:4, 6:0 (PS, 1938, nr 33, s. 4). Polskie tenisistki w 1938 r. brały również udział w rozgrywkach drużynowych Pucharu Środkowej Europy im. Królowej Marii Jugosłowiańskiej (PS, 1938, nr 56, s. 4; PS, 1938, nr 61, s. 3). Pokonały zespół Czechosłowacji 4:1. Polskę w meczu z Czechosłowacją reprezentowały: J. Jędrzejowska, Z. Jędrzejowska, Helena Łuniewska. Mecz finałowy Polska–Węgry, rozegrany w dniach 14–16 października 1938 r. w Warszawie, wygrały zawodniczki Węgier 3:2 (PS, 1938, nr 84, s. 4). W drużynie Polski wystąpiły: J. Jędrzejowska (zdobyła 2 pkt w grach pojedynczych), Z. Jędrzejowska, G. Volmer-Jacobsen. Para Zofia Siodówna i Czesław Spychała w lutym 1938 r. w Beaulieu (Riwiera) rozegrała towarzyski mecz z królem Szwecji Gustavem i Angielką Nuthal. Mecz wygrała para „królowiska” 6:4, 2:6, 6:0 (PS, 1938, nr 17, s. 6).

Najlepszą polską tenisistką w latach 30. XX w. była J. Jędrzejowska, która osiągała sukcesy na arenie międzynarodowej. Bardzo dobre wyniki uzyskała podczas turniejów rozgrywanych we Francji w miesiącach luty–kwiecień 1938 r. W lutym w międzynarodowym turnieju tenisowym w Nicei zwyciężyła w grze deblowej (wspólnie z Francuzką Simone Mathieu) oraz w grze mieszanej (z Francuzem Brugnonem) (PS, 1938, nr 16, s. 2). Trzy tytuły mistrzowskie wywalczyła podczas turnieju w Monte Carlo (PS, 1938, nr 20, s. 6). W marcu 1938 r. w turnieju rozegranym w Mentonie J. Jędrzejowska wygrała rywalizację w grze indywidualnej, pokonując w finale zawodniczkę Jugosławii – Koracs (4:6, 8:6, 6:2). W grze mieszanej w parze z Francuzem Bollei w finale pokonali angielską parę Scott – Butler (4:6, 6:3, 6:2) (PS, 1938, nr 22, s. 4). Kolejne sukcesy odniosła w turniejach rozegranych w Cannes, Cap-d’Ail, Beau Site (PS, 1938, nr 23, s. 4; PS, 1938, nr 25, s. 3; PS, 1938, nr 26, s. 4; PS, 1938, nr 27, s. 2). W turnieju w Cannes w grze mieszanej Z. Siodówna wspólnie z C. Spychałą przegrali spotkanie z parą Roy – A. Boborowski.

J. Jędrzejowska zaprezentowała bardzo dobrą formę podczas Międzynarodowych

Mistrzostw Węgier, rozegranych na przełomie kwietnia i maja 1938 r. Wygrała rywalizację w grze deblowej wspólnie z Czeszką H. Miller-Hein, w grze mieszanej wraz z Węgrem Stolpe zajęli II pozycję (PS, 1938, nr 35, s. 6). W grze pojedynczej J. Jędrzejowska pokonała H. Miller-Hein (6:2, 3:6, 6:1) (PS, 1938, nr 36, s. 5). Należy nadmienić, iż było to trzecie z kolei zwycięstwo J. Jędrzejowskiej w Międzynarodowych Mistrzostwach Węgier, w związku z czym, zgodnie z regulaminem, zdobyty Puchar Węgier otrzymała na własność. Ponadto J. Jędrzejowska w 1938 r. została mistrzynią hrabstwa Kent podczas turnieju rozegranego w Beckenham (PS, 1938, nr 47, s. 4) oraz zdobyła po raz trzeci mistrzostwo Londynu (PS, 1938, nr 49, s. 4). W rozgrywkach jednego z najważniejszych turniejów tenisa ziemnego – w Wimbledonie – w 1938 r. J. Jędrzejowska nie powtórzyła sukcesu z 1937 r., kiedy awansowała do finału gry pojedynczej. W ćwierćfinale przegrała z Amerykanką Helen Jacobs (PS, 1938, nr 52, s. 1). W pierwszej rundzie przegrała mecze w grze deblowej i w grze mieszanej (PS, 1938, nr 51, s. 5). O porażce J. Jędrzejowskiej w turnieju wimbledońskim pisano: „Przegrana wykazała jednak wszystkie braki Jędrzejowskiej. [...] Jadzia w dalszym ciągu gra bez żadnej taktyki i o ile jej nie posiadzie pozostanie na zawsze tenisistką groźną, ale nigdy mistrzynią świata” (PS, 1938, nr 52, s. 1). W odbywającym się w Nowym Jorku we wrześniu 1938 r. turnieju tenisowym „Mistrzostw USA” (na kortach Forest Hills) odpadła w ćwierćfinale, przegrywając z Amerykanką Sarah Palfrey Fabyan (1:6, 4:6). Przed turniejem w Forest Hills J. Jędrzejowska z S.P. Fabyan wygrała trzy razy podczas turniejów w Wielkiej Brytanii: w Chiswick, w Weybride, w Queen’s Club. Na łamach „Przeglądu Sportowego” skomentowano słabszą formę J. Jędrzejowskiej: „W roku ubiegłym [...] przegrała dwa razy w finale wielkich turniejów, w roku bieżącym dwa razy w ćwierćfinale: w tym zestawieniu faktów najlepiej odbija się spadek klasy najlepszej rakiety polskiej” (PS, 1938, nr 75, s. 6).

Redakcja „Przeglądu Sportowego” przedstawiła listy rankingowe tenisistów za 1938 r. Według listy klasyfikacyjnej najlepszych raket świata sporządzonej przez Pierra Gillou,

przewodniczącego Francuskiej Federacji Tenisowej, oraz według listy ogłoszonej przez Wallisa Myersa w brytyjskim dzienniku „Daily Telegraph”, J. Jędrzejowska została sklasyfikowana na pozycji szóstej (PS, 1938, nr 79, s. 6; PS, 1938, nr 82, s. 6). Według listy klasyfikacyjnej polskich tenisistów, ogłoszonej przez Polski Związek Lawn-Tenisowy (PZLT) 9 października 1938 r., pierwszą pozycję przyznano G. Volcmer-Jacobsen. Na pozostałych miejscach zostały kolejno sklasyfikowane: miejsce II – Z. Jędrzejowska i Helena Łuniewska (Legia Warszawa), IV – F. Gajdzianka (Pogoń Katowice), V – Anna Bemówna (Pogoń Katowice), VI – Andrutowa i Anna Głowacka, VIII – Zofia Siodówna (Warszawski Lawn-Tenis Klub [WLTK]), IX – M. Rudowska, X – Antonina Neumanówna. W rankingu nie uwzględniono J. Jędrzejowskiej jako najlepszej tenisistki Polskiej w 1938 r. Otrzymała ona tytuł honorowej mistrzyni Polski (PS, 1938, nr 82, s. 5).

Kobiety rywalizowały także w tenisie stołowym. W mistrzostwach Polski rozegranych w dniach 19–20 lutego 1938 r. w Częstochowie w grze pojedynczej startowało 7 zawodniczek. Mistrzostwo zdobyła Sztokfisz (Gwiazda-Sztern Warszawa), przed Nadelówną (Gwiazda-Sztern Warszawa), Konstantinówną (Jutrzenka Łwów), Cichoniówną (RIOK Świętochłowice). Poziom sportowy kobiet, jak oceniono na łamach „Przeglądu Sportowego”, w porównaniu z 1937 r. znacznie się poprawił. O mistrzyni Polski pisano: „Jest zawodniczką bardzo ruchliwą, posiada silny drajw”¹¹ (PS, 1938, nr 16, s. 4).

Kobiety rywalizowały również w sportach wodnych. W dniu 8 maja 1938 r. na przystani Warszawskiego Klubu Wioślarek (WKW) nastąpiło uroczyste rozpoczęcie sezonu wioślarskiego w Warszawie, połączone z obchodami 25-lecia istnienia WKW. Delegacje klubów wioślarskich złożyły na ręce Janiny Tuwanówny (prezes WKW) życzenia „dalszego pomyślnego rozwoju najpoważniejszej placówki sportu kobiecego w stolicy” (PS, 1938, nr 37, s. 5). W dniu 10 lipca 1938 r. rozegrano w Bydgoszczy międzynarodowe regaty w wioślarstwie. Do biegów kobiet zgło-

szono osadę zwycięską z 1937 r. – WKW i Bydgoskiego Klubu Wioślarek (BKW) (PS, 1938, nr 54, s. 4). Regaty w konkurencji czwórek na dystansie 1200 m wygrała osada BKW. W sierpniu 1938 r. rozegrano regaty wioślarskie o mistrzostwo Polski w Witoblu. Wyścig jedynek wygrała Ałła Dowgirt (Poznański Klub Wioślarek [PKW]). W konkurencji czwórek ze sternikiem zwycięstwo odniosła osada BKW (Klara Bukowska, Irena Gordon, Krystyna Treuchel, Zofia Zarębianka, Irma Moltka – sternik) (PS, 1938, nr 65, s. 4). W komentarzu do mistrzostw o zwycięskiej osadzie pisano: „Zwycięstwo BKW w czwórkach pań było zasłużone. Bydgoszczanki wiosłują zupełnie po męsku, są bardzo zgrane, a przede wszystkim górowały siłą fizyczną” (PS, 1938, nr 66, s. 5). Przegraną osady WKW upatrywano w częstych zmianach wioślarek.

W dniach 9–10 lipca 1938 r. w Zatoce Puckiej rozegrano VI Kajakowe Mistrzostwa Polski. W konkurencji kobiecych dwójek wyścigowych na dystansie 600 m I miejsce zajęła osada KPW Toruń w składzie: Irena Prassówna – Zofia Mrozówna. W jedynkach wyścigowych na dystansie 600 m zwyciężyła Eugenia Lanżanka (Towarzystwo Gimnastyczne [TG] Sokół Grudziądz) (PS, 1938, nr 55, s. 2; PS, 1938, nr 56, s. 6). W mistrzostwach rywalizowało 14 osad żeńskich. I. Prassówna – Z. Mrozówna zwyciężyły również w biegu dwójek kajakowych w zawodach okręgowych w Toruniu, rozegranych 31 lipca 1938 r. (PS, 1938, nr 62, s. 1).

W dniach 25–26 czerwca 1938 r. w Pittsburgu zorganizowano po raz pierwszy Światowe Igrzyska Emigracji Polskiej. Startowało w nich 750 zawodników z 8 stanów USA. Sukcesem zakończył się start w zawodach S. Walasiewicz, która wgrała 9 konkurencji lekkoatletycznych¹² (PS, 1938, nr 55, s. 3). W klasyfikacji drużynowej klubów kobiecych zwyciężył klub S. Walasiewicz „Polish Olympics” z Cleveland. Oprócz lekkoatletyki kobiety rywalizowały w pływaniu.

¹¹ Drajw – mocne uderzenie piłeczki pod kątem w celu nadania piłce ruchu obrotowego.

¹² Konkurencje wygrane przez S. Walasiewicz: bieg na dystansie 50 jardów (6 s; 5,8 s w przedbiegu), 100 jardów (11 s), 220 jardów (27,6 s), 70 jardów przez płotki (11,1 s), skok w dal (576 cm), rzut kulą (10,28 m), rzut dyskiem (36,34 m), rzut oszczepem (35,70 m), rzut piłką koszykową (30,28 m). Skok wzwyż wygrała Sobczak (143 cm).

Łódzki Okręgowy Związek Lekkiej Atletyki 20 lutego 1938 r. zorganizował akademię literacko-artystyczną. Gośćmi akademii byli między innymi prezes PZLA Waclaw Znajdowski, a także Maria Kwaśniewska i Jadwiga Wajs, które podzieliły się z zebranymi wrażeniami z Igrzysk Olimpijskich w Berlinie z 1936 r. (*PS*, 1938, nr 15, s. 2). Podczas akademii recytowano fragmenty tomiku wierszy Kazimierza Wierzyńskiego „Laur olimpijski” oraz „Dysku olimpijskiego” Jana Parandowskiego¹³.

Od 1926 r. redakcja „Przeglądu Sportowego” organizowała plebiscyt „Na najlepszego Sportowca Polski”, rozstrzygnięty w lutym 1938 r. Najlepszym sportowcem 1937 r. została tenisistka J. Jędrzejowska (37 518 pkt), III miejsce przypadło S. Walasiewicz (26 757 pkt), XIII – J. Wajs (3217 pkt), XXII – M. Kwaśniewskiej (1206 pkt). J. Jędrzejowska została również laureatką Państwowej Nagrody Sportowej za 1937 r. Jak pisała redakcja „Przeglądu Sportowego”, w uzasadnieniu przyznania nagrody komisja poza wynikami sportowymi wzięła pod uwagę to, że zawodniczka „wybitnie rozślawiła imię sportu polskiego za granicą oraz podczas całej swej dotychczasowej działalności sportowej odznaczyła się ambicją, ofiarnością i karnością, stwarzając szlachetny typ wzorowego sportowca” (*PS*, 1938, nr 14, s. 6). Nagrodę J. Jędrzejowskiej wręczył gen. Kazimierz Sawicki – ówczesny dyrektor Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przeprosobienia Wojskowego (PUWFIPW). Odwołując się do przesłanek, jakimi kierowała się komisja podczas przyznawania nagrody, wskazał, iż wyczyny indywidualne J. Jędrzejowskiej „są jakby poezją, masowego ruchu wychowania fizycznego pozostającego pod patronatem Urzędu, stanowią pewien drogowskaz akcji i wskazują na możliwość jednostek, będąc też i dla nich zachętą” (*PS*, 1938, nr 9, s. 3). Pomorski Okręgowy Związek Lekkiej Atletyki za naj-

lepszą lekkoatletkę Pomorza w 1938 r. uznał Małgorzatę Felską (TG Sokół Grudziądz), którą w prasie przedstawiono jako „najwszechstronniejszą zawodniczkę wśród pań, wyróżniającą się ambicją i sportowym zachowaniem” (*PS*, 1938, nr 87, s. 2).

W „Przeglądzie Sportowym” przybliżono sylwetkę najlepszej polskiej lekkoatletki – S. Walasiewicz. Jej fenomen sportowy zilustrowano w następujących słowach: „Spadają kartki z kalendarza, zmieniają się zawodniczki, ustępują działacze a Walasiewiczówna trwa niewzruszenie [...]. Długowieczność kariery zdumiewająca, stałość formy fenomenalna. Nikt nie dotrzymał jej kroku. Jest bezkonkurencyjna, jedyna, nie ma rywalek. Po kryteria porównawcze dla niej trzeba sięgać do lekkoatletyki męskiej, ekshumować sławę Nurmiego” (*PS*, 1938, nr 91, s. 8). W dniu 4 grudnia 1938 r. w Krakowie zmarła Gertruda Kilos, polska lekkoatletka, olimpijka z Amsterdamu (1928). W 1927 r. w wieku 14 lat zdobyła po raz pierwszy mistrzostwo Polski w biegu na dystansie 1000 m, ustanawiając rekord Polski (3 min 22,3 s). „Najlepsze czasy osiągała Kilosówna w 1930 r. Nieoficjalnie przebiegła 800 m w 2 min 26,8 s klasyfikując się na 7-mym miejscu listy światowej; oficjalnie, ustanowiła rekord Polski – 2 min 27,0 s” (*PS*, 1938, nr 99, s. 6). W 1931 r. z powodu choroby zakończyła karierę sportową.

W 1938 r. związki sportowe przyznały 229 tytułów mistrzów Polski. Najwięcej tytułów (83) uzyskali reprezentanci Warszawy. W zakresie liczby tytułów mistrzowskich prym wiodły zawodniczki warszawskie (24) przed zawodniczkami Śląska (21) i Pomorza (8). W odniesieniu do dyscyplin reprezentantki Warszawy najwięcej tytułów mistrzyń Polski zdobyły w lekkoatletyce, łyżwiarstwie, piłce ręcznej, strzelectwie i tenisie stołowym, reprezentantki Śląska – w pływaniu, szermierce i tenisie, zawodniczki Pomorza – w kajakarstwie, natomiast Krakowa – w gimnastyce. W wioślarstwie po jednym tytule wywalczyły zawodniczki Pomorza oraz Poznania (*PS*, 1938, nr 104, s. 4).

¹³ Zbiór wierszy K. Wierzyńskiego „Laur olimpijski” został nagrodzony złotym medalem w konkursie sztuki i literatury organizowanym przez Międzynarodowy Komitet Olimpijski w 1928 r., J. Parandowski w kategorii „proza” został nagrodzony w 1936 r. brązowym medalem za „Dysku olimpijski”.

PODSUMOWANIE

Poprzez doniesienia dotyczące uwarunkowań sportu kobiet, współzawodnictwa sportowego na arenie regionalnej, ogólnopolskiej i międzynarodowej oraz osiągnięć sportowych kobiet „Przegląd Sportowy” upowszechniał sport kobiet. Kobiety działały w strukturach organizacyjnych sportu w Polsce, pełniły funkcję trenerek oraz instruktorek wychowania fizycznego. Uczestniczyły w obozach sportowych organizowanych przez polskie związki sportowe. Największe sukcesy w 1938 r. Polki odnosiły w grach sportowych, lekkoatletyce, łucznictwie, tenisie (S. Walasiewicz, J. Kurkowska-Spychajowa, J. Jędrzejowska). Kobiety z mniejszym powodzeniem uprawiały również inne dyscypliny, między innymi gimnastykę, kajakarstwo, łyżwiarstwo, narciarstwo, szermierkę, tenis stołowy. Uwidocznili się regres poziomu sportowego w lekkoatletyce. Sukcesy Polski na arenie międzynarodowej, pod nieobecność w rywalizacji M. Kwaśniewskiej i J. Wajs, były zasługą głównie S. Walasiewicz. Do wyróżniających się lekkoatletek należała też W. Flakowicz. Coraz wyższy poziom sportowy prezentowały panie w pływaniu, jednak osiągały znacznie słabsze wyniki niż najlepsze zawodniczki na świecie w tej dyscyplinie sportu.

BIBLIOGRAFIA

- Drozdek-Małołepsza, T. (2005). Stan badań nad dziejami wychowania fizycznego i sportu kobiet w Drugiej Rzeczypospolitej. W: S. Zaborniak (red.), *Z dziejów kultury fizycznej w Polsce* (s. 13–21). Rzeszów: UR.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2009). Sporty zimowe kobiet w Polsce w latach 1919–1939. W: L. Rak, E. Małołepszy (red.), *Narciarstwo Polskie 1888–2008* (s. 105–115). Jasło: Stowarzyszenie Miłośników Jasła.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2011). Uwarunkowania rozwoju ruchu sportowego kobiet w Polsce w latach 1919–1939. Zarys problematyki. W: T. Drozdek-Małołepsza (red.), *Z najnowszych dziejów kultury fizycznej i turystyki w Polsce. Dzieje kultury fizycznej i turystyki w Polsce w końcu XIX i XX w.*, t. 1 (s. 149–163). Częstochowa: AJD.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2012). Sport strzelecki kobiet w Polsce w okresie międzywojennym. *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna*, 11, 13–25.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2013). Sport kobiet w Polsce w latach 1921–1922 w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy”. *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna*, 12(2), 63–72.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2014a). Sport kobiet w Polsce na łamach czasopisma „Przegląd Sportowy” (1923–1924). *Zeszyty Naukowe Almamater Szkoła Wyższa z siedzibą w Warszawie*, 2(71), 165–177.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2014b). Sport kobiet w Polsce na łamach czasopisma „Przegląd Sportowy” (1927). *Zeszyty Naukowe Almamater Szkoła Wyższa z siedzibą w Warszawie*, 3(72), 273–287.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2014c). Sport kobiet w Polsce w 1925 roku w świetle „Przeglądu Sportowego”. W: J. Kwieciński, M. Tomczak, M. Łuczak (red.), *Sport i wychowanie fizyczne w badaniach naukowych. Teoria praktyce* (s. 223–233). Konin: PWSZ.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2015a). Sport kobiet w Polsce w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy” (1926). W: M. Zowisło, J. Kosiewicz (red.), *Sport i turystyka w zwierciadle wartości społecznych* (s. 210–219). Kraków: AWF.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2015b). Sport kobiet w Polsce w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy” (1928). *Aktywność Ruchowa Ludzi w Różnym Wieku*, 1–4(25–28), 9–21.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2015c). Sport kobiet w Polsce w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy” (1929). *Szkice Humanistyczne*, 15(1–2), 61–75.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2015d). Women’s sport in Poland in the light of „Przegląd Sportowy” [Sports Review] magazine (1930). W: T. Drozdek-Małołepsza, A. Buková (red.), *Teoretyczne i praktyczne uwarunkowania kultury fizycznej i turystyki (Teoretické i praktické podmienky telesnej kultúry a turistiky)* (s. 29–45). Częstochowa: AJD.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2015e). Women’s sport in Poland in the light of “Przegląd Sportowy” [Sports Review] magazine (1933). *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna*, 14(2), 73–91, doi: 10.16926/kf.2015.14.17.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2015f). Sport kobiet w Polsce w świetle pisma „Przegląd Sportowy” (1935). *Roczniki Naukowe Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego i Turystyki w Białymstoku*, 1(11), 5–15.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2016a). Sport kobiet w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy” (1931). W: J. Kosiewicz, E. Małołepszy, T. Drozdek-Małołepsza (red.), *Z dziejów wychowania*

- fizycznego, sportu i turystyki w Polsce i w Europie (s. 113–127). Częstochowa: AJD, doi: 10.16926/zdwsit.07.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2016b). Sport kobiet w Polsce w świetle pisma „Przegląd Sportowy” (1932). W: R. Urban, L. Nowak, J. Eider (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, t. XII (1), *Z dziejów kultury fizycznej w Polsce do 1945 r.* (s. 159–177). Gorzów Wlkp.: ZWKF.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2016c). Sport kobiet w Polsce w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy” (1934), *Aktywność Ruchowa Ludzi w Różnym Wieku*, 1–4(29–32), 21–37.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2016d). „Przegląd Sportowy” jako informator i propagator sportu kobiet w Polsce w roku olimpijskim (1936). *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna*, 15(2), 45–61, doi: 10.16926/kf.2016.15.11.
- Drozdek-Małołepsza, T. (2016e). „Przegląd Sportowy” jako informator i propagator sportu kobiet w Polsce w roku wybuchu II wojny światowej (1939 r.). *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna*, 15(4), 89–110, doi: 10.16926/kf.2016.15.33.
- Przegląd Sportowy* (1938).
- Rotkiewicz, M. (1979). Rozwój sportu kobiet w Polsce okresu międzywojennego. *Sport Wychynowy*, 3–4, 3–21.

Abstract

Women's sport in Poland in the light of 'Przegląd Sportowy' [Sports Review] (1938)

Background. 'Przegląd Sportowy' (Sports Review) was published in Poland in years 1921–1939. It informed the public about current sports events in Poland and abroad. It also introduced different aspects of women's sports movement. The objective of this study was to present the development of women's sport in Poland in 1938 on the basis of a 'Przegląd Sportowy' query. **Material and methods.** The source material was 'Przegląd Sportowy' with reference to the annual bound volume for 1938. The methods of analysis of historical sources, induction, deduction, synthesis, and comparison were applied. **Results.** Publishing reports concerning determinants of women's sport, sports competition on the regional, national, and international arenas, and women's sports achievements, 'Przegląd Sportowy' promoted women's sport. Women were active in sports organizational structures in Poland. They were coaches and physical education instructors. The greatest international accomplishments of the Polish women in 1938 concerned sports games, track and field events, archery, and tennis. The best Polish sportswomen at that time were: S. Walasiewicz, J. Kurkowska-Spychajowa, J. Jędrzejowska. **Conclusions.** 'Przegląd Sportowy' is a valuable source material, increasing the knowledge about women's sport in Poland during the interwar period.

Key words: women, sport, 'Przegląd Sportowy', Poland, 1938

Praca wpłynęła do Redakcji: 24.02.2017

Po recenzji: 08.03.2017

Zaakceptowano do druku: 12.03.2017

Adres do korespondencji:

Teresa Drozdek-Małołepsza
Instytut Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii
Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie
ul. Armii Krajowej 13/15
42-200 Częstochowa
e-mail: t.drozdek-malolepsza@ajd.czyst.pl

Jak cytować:

Drozdek-Małołepsza, T. (2017). Sport kobiet w Polsce w świetle „Przeglądu Sportowego” (1938). *Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu*, 56, 96–111.